

Kodu Uudised

Luunja valla infoleht

Nr 12 (311) Detsember 2022

LUUNJA VALLAS ELAB **5731** INIMEST

Luunja vallas elab **5731** inimest (seisuga 1. detsember 2022).

Suurim küla on Lohkva (1779), järgneb Veibri küla (1251).

Novembris registreeris elukoha valda **39** inimest, vallast lahkus **44** inimest. Vallasiseselt muutis elukohta **5** inimest.

Vanimad elanikud vallas on 98-aastased.

Valla rahvastiku arvu külade lõikes saab vaadata kodulehelt <https://luunja.ee/statistika>.

Vallavolikogu novembrikuu istungi info

Novembrikuu Luunja vallavolikogu istung toimus 30. novembril Luunja vallas.

Volikogu istungi esimeseks päevakorrapunktiks oli **Tartumaa arengustrateegia 2040 tutvustus**. Ettekandja, Tartumaa Omavalitsuste Liidu tegevjuht Sven Tobreluts selgitas, et Tartumaa arengustrateegias 2040 esitatakse maakonna kohalike omavalitsuste kokku lepitud pikaajaline visioon aastani 2040, strateegilised eesmärgid ja valikud selle saavutamiseks. Arvestatud on muutuste ja probleemidega, mis võivad 22 aasta jooksul esile kerkida ning keskkonda oluliselt mõjutada, samuti uusi võimalusi pakkuvate suundumustega. Arengustrateegia keskendub viiele põhivaldkonnale: haridus ja elukestev õpe, ettevõtetus, taristu, tervis ja heaolu, kultuur ja turism. Detsembrikuus toimub Tartumaa omavalitsuste volikogude istungitel Tartumaa arengustrateegia 2040 kinnitamine.

Teiseks päevakorrapunktiks oli **Luunja alevikus Uus tn 10 maaüksuse detailplaneeringu algatamine, planeeringuala piiri ja suuruse ning lähtetingimuste kinnitamine**. Ettekandja Evelin Karjus selgitas, et planeeringuala suurus on 11 212 m². Tegemist on elamumaa sihtotstarbega katastriüksusega. Detailplaneeringu eesmärgiks on jagada maaüksus kaheks üksikelamumaa krundiks ja määrata kruntidele ehitusõigus üksikelamu ja abihoonete ehitamiseks. Volikogu otsustas algatada detailplaneeringu koostamise.

Kolmandaks päevakorrapunktiks oli **Kakumetsa külas Vankri tee 40, Vankri tee 42 ja Vankri tee 44 maaüksuste detailplaneeringu vastuvõtmine ja avaliku väljapaneku korraldamine**. Ettekandja Evelin Karjus selgitas, et detailplaneeringuga kavandatakse Vankri tee 40 kinnistule kaks kaksik-elamumaa krunti suurustega 2104 m² ja 2101 m². Kaksikelamumaa kruntidele on lubatud rajada üks põhihoone ja kaks väikesemahulist abihoonet, ehitisealuse pinnaga kokku kuni 400 m², kõrgusega kuni 8,5 m põhihoone ja 5 m abihoonet. Vankri tee 42 üldkasutatava maa maaüksust suurendatakse Vankri tee 44 arvelt 4513 m² suuruseks ja määratakse

see avalikku kasutusse. Üldkasutatavale maale on planeeritud luua erinevatele vanusegruppidele sportimisvõimalused ja mänguväljak koos seda toetava taristu ja haljastusega. Planeeringualale on ette nähtud ühisveevärk ja -kanalisatsioon, sademeveekanalisatsioon, küte lahendatakse lokaalselt. Volikogu otsustas detailplaneeringu vastu võtta ja avaliku väljapaneku korraldada.

Neljandaks päevakorrapunktiks oli **Luunja Vallavolikogu 27.01.2022 otsuse nr 1 „Projekti „Kavastu küla veevarustuse- ja kanalisatsiooni-süsteemide rekonstrueerimine“ omafinantseeringu garanteerimine“ muutmise**. Ettekandja Aivo Paabo selgitas, et Luunja vallavolikogu otsustas 27. jaanuari istungil garanteerida Luunja valla 2023. ja 2024. aasta eelarvest omafinantseeringu tasumise AS-i Emajõe Veevärk poolt Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) keskkonnaprogrammi 2022 I voo esitatavale projektitaotlusele „Kavastu küla veevarustuse- ja kanalisatsiooni-süsteemide rekonstrueerimine“ summas kuni 370 000 eurot. Luunja Vallavolikogu 28. veebruari otsusega nr 8 otsustati suurendada omafinantseeringu garantiid summas kuni 413 500 eurot (sisaldab ka mitteabikõlblikke kulusid). AS Emajõe Veevärk on viinud läbi riigihanke, milles odavama pakkumuse maksumuseks kujunes SA KIK taotluses kirjeldatud tööde osas 765 116,46 eurot. Kasutades omafinantseeringu summa 413 500 eurot abikõlblike tööde omafinantseeringu katteks ja jättes ära lepingu mahust mitteabikõlblikud kulud, siis hanke odavama pakkumuse alusel on vaja leida täiendav rahaline kate 10 904,96 euro ulatuses. Volikogu otsustas garanteerida omafinantseeringut projektitaotlusele „Kavastu küla veevarustuse- ja kanalisatsiooni-süsteemide rekonstrueerimine“ summas kuni 424 404,96 eurot.

Järgmisteks päevakorrapunktideks olid **Põvvatu-Luunja kergliiklustee L12 kinnisasja ja L13 kinnisasja omandamine**. Ettekandja Aivo Paabo selgitas, et Luunja vallavalitsus algatas 23.03.2022 korraldusega nr 99 Tartu maakonnas Luunja vallas Luunja alevikus asuva Ütsikatsi kinnistu ja korraldusega nr 100

Tartu maakonnas Luunja vallas Luunja alevikus asuva Linda kinnistu osade avalikes huvides omandamise menetlused. Kinnistute osad on vajalikud Roadplan OÜ poolt koostatud tööprojekti „Luunja-Põvvatu jalgratta- ja jalgte II etapp“ realiseerimiseks. Jalg- ja jalgrattatee on projekteeritud avalikult kasutatava teena kõikide piirkonna elanike teenindamiseks, et tagada turvaline liikumine jalgsi ja kergliiklusvahenditega. Volikogu otsustas omandada 9180 euro eest Luunja valla Põvvatu-Luunja kergliiklustee L12 kinnisasja (sihtotstarve: transpordimaa 100%, pindala 1452 m²) ja 2972 euro eest Põvvatu-Luunja kergliiklustee L13 kinnisasja (sihtotstarve: transpordimaa 100%, pindala 615 m²).

Seitsmendaks päevakorrapunktiks oli **loa andmine halduslepingu sõlmimiseks**. Ettekandja Aare Anderson selgitas, et MTÜ Tartumaa Ühistranspordikeskus on läbi viinud riigihanke sotsiaaltransporditeenuse logistika- ja veoteenuse korraldamise teenuse osutamiseks. Riigihankega liitumiseks on vajalik sõlmida haldusleping. Leping alusel saavad Luunja valla elanikud kasutada sotsiaaltransporditeenust. Nimetatud teenust kasutatakse Luunja vallas ka praegu, kuid see oli rahastatud riigi poolt pilootprojekti raames. Kuna riik teenust enam ei rahasta, peavad Tartumaa omavalitsused teenuse korraldamisega seotud kulud enda kanda võtma. Teenuse kasutajad määrab vallavalitsus ning teenuse kasutamiseks on õigus kehtestada isikutele ka sõidutasud. Volikogu otsustas sõlmida Luunja valla ja MTÜ Tartumaa Ühistranspordikeskus vahel sotsiaaltranspordi logistika- ja veoteenuse halduslepingu.

Infopunktis tegi vallavanem Aare Anderson ülevaate Luunja valla investeerintest ning käimasolevatest ja lõppenud hangetest. Luunja aleviku pumbamaja renoveerimine on lõppenud, nüüd luuakse koostöös partnerite ja kujundajatega sisu (ülevaade ajaloolistest sündmustest ja objektidest); Luunja lasteaia Midrimaa ehitustööd on graafikus; Lohkva spordihoonet osas on kohus käinud tegemas paikvaatlust; Luunja aleviku kergliiklustee hange oli edukas; Transpordiametiga

koostöös püütakse leida Lohkva spordihoone juurde tänapäevane liikluslahendus, kuid selleks varasemalt ette nähtud Transpordiameti toetusrahad on seoses majandusraskustega edasi lükatud, seetõttu tuleb selle lahendamiseks leida valla vajalikud rahalised vahendid; Lohkva-Kabina-Luunja kergliiklustee projekteerimine on pooleli ja käib suhtlemine maaomanikega, plaanis on ka kurvilisel osal piirata kiirust 70 km/h; Luunja alevikku toitlustaja leidmiseks korraldatakse uus konkurss, ruumid vajavad renoveerimist; Luunja sadama tankla hanke ettevalmistamine on töös; haridusvaldkonna tugiteenuste väljaarendamine on töös; Luunja kauplusehoones käib uue lastehoiu ruumide renoveerimine; valla 2023. aasta eelarveprojekt on kohe valmis ja esitatakse volikogule; seoses riigipoolse õpetajate töötasu tõusuga on probleemkohtadeks teiste valdkondade (eelkõige lasteaiaõpetajate) palkade tõus, valla eesmärgiks on hoida seni kehtinud proportsiooni.

Infopunktis esitasid ettepanekuid ja küsimusi ka volikogu liikmed. Kadi Kalmus andis ülevaate jõuluperioodi sündmustest ning tegi ettepaneku, et Prismasse ja Ihaste Coop'i võiks reklaami jagamiseks paigaldada digitaalsed infotahvlid; Feeliks Teder esitas küsimused seoses Lohkva jõululaada info leidmisega ja Emajõe-Suursoo keskuse võõrandamisega vallale ning Luunja valla spordi- ja kultuuristipendiumite määramiste kohta; Janek Sõber esitas küsimuse Pilka küla joogivee kvaliteedi info edastamise kohta – ettepanek, et teenusepakkuja peaks kiireloomulist teavet andma nii telefoni kui ka e-posti teel; Kaimo Keerdo esitas küsimuse Luunja *pumptrack*'i ehituse kohta; Väino Kägo esitas küsimuse seoses Prisma aluse maa eraldamisega ja sellega seoses Luunja vallale eraldatud müügipinna kasutamise kohta.

Kõik volikogu istungid kantakse avalikult üle Microsoft Teamsi vahendusel ja salvestused on järelvaadatavad VOLISE

(www.volis.ee) keskkonnas. Istungitel käsitletavat materjalid ja istungite protokollid on leitavad nii VOLISE keskkonnast kui ka valla kodulehelt.

Järgmine volikogu istung toimub 22. detsembril.

*Kaire Vahejõe
vallavolikogu esimees*

Planeeringuteated

Luunja vallavolikogu on algatanud Luunja alevikus Uus tn 10 maaüksuse detailplaneeringu koostamise. Planeeringu eesmärk on kaaluda võimalusi planeeringuala jagamiseks kuni kaheks üksikelamumaa krundiks ja kruntidele ehitusõiguse andmist üksikelamutele ja abihoonetele. Planeeringuala suurus 11 212 m². Planeeringuala piiri ja suurust võib muuta seoses juurdepääsuteede planeerimisega. Vajalik on koostada detailplaneeringu ala digitaalne geodeetiline alusplaan, täiendavate uuringute vajadus võib selguda detailplaneeringu protsessi käigus. Otsusega saab tutvuda Luunja vallavalitsuses (Puiestee 14, Luunja alevik, E–R 8.00–16.30) ning Luunja valla veebilehel <http://luunja.ee/planeeringuteadete> all.

Luunja vallavolikogu on vastu võtnud ja avalikule väljapanekule suunanud Kakumetsa külas Vankri tee 40, Vankri tee 42 ja Vankri tee 44 maaüksuste detailplaneeringu. Planeeringuala suurus on kokku ligikaudu 1 ha. Planeeringualale kavandatakse kaks üksikelamumaa krunt, üks üksikelamumaa krunt ja üks üldkasutatava maa krunt, kuhu kavandatakse piirkonda teenindav avalik puhkeala. Planeering on kooskõlas Luunja valla üldplaneeringuga. Planeeringu elluviimisega ei kaasne eeldatavalt negatiivset keskkonnamõju. Planeeringu avalik väljapanek toimub ajavahemikul 26.12.2022–08.01.2023 Luunja vallamajas ning veebilehel <https://luunja.ee/teated>. Avaliku väljapaneku kestel saab Luunja vallavalitsusele esitada planeeringu kohta kirjalikke arvamusi.

Evelin Karjus, planeeringute nõunik

Tartu kaugküttepiirkonnas tõuseb 1. jaanuarist 2023 soojuste hind

Konkurentsiamet kinnitas 24. novembril 2022 Tartu kaugküttepiirkonna uueks soojuste piirhinnaks 85,80 eurot/MWh, hinnale lisandub käibemaks. Uus piir- ja müügihind hakkab kehtima alates 1. jaanuarist 2023.

Soojuste hinna tõus on tingitud soojuste tootmiseks vajalike kütuste, peamiselt hakkpuidu hinna tõusust. Kõrgete elektri- ja gaasihindade tõttu on tõusnud hakkpuidu nõudlus ja hind. Et tagada inimestele soojad toad ja kraanides soe vesi, peab Gren Tartu kütuste ostmisel turuhindadega kaasa minema.

Hea teada kaugkütteklientidel: Vabariigi Valitsus on välja töötanud kaugküttehinna hüvitamise meetme. Kaugkütte kodutarbijale hüvitatakse 80 eurot/MWh (käibemaksuta) hinda ületav soojusteenergia kulu 80 protsendi ulatuses. Hüvitusperiood on 1. oktoobrist 2022. aastal kuni 31. märtsini 2023. aastal tarbitud energia eest väljastatud arvetele. Toetused on automaatsed ning Gren Tartu müüjana väljastab arve hüvitatud soojuste hinnaga. Tarbijad ise selleks midagi tegema ei pea. Teade hinnamuutusest on saadaval ka meie kodulehel gren.com.

Kadri Uibopuu, Gren Tartu AS

Vallavalitsuses novembrikuu istungitel

Ehitusload väljastati:

- üksikelamu püstitamiseks Tamme tee 23 ja Tamme põik 3 Põvvatu külas, Kuninga kinnistule Savikoja külas;
- abihooned püstitamiseks Ringraja tee 19 Kakumetsa külas;
- *pumptrack*'i raja ehitamiseks Koolmeistri tn 5 Kabina külas;
- puurkaevu rajamiseks Paju kinnistul Kikaste külas, Veski-kivi kinnistul Rõõmu külas, Kuninga kinnistul Savikoja külas;
- kaugkütte ühendustorustiku ehitustööde teostamiseks Pajula tee 4 Lohkva külas;
- ujuvkai paigaldamiseks Saaga tee 9a ja 9c kinnistutel Kikaste külas;
- Tilia maaüksuse põhjaosa detailplaneeringu lahenduse järgsete gaasitorustike ehitustööde teostamiseks;
- Metsatuka maaüksuse detailplaneeringu lahenduse järgsete vee- ja kanalisatsioonitorustike ehitustööde teostamiseks;
- riigiteelt nr 22250 mahasõidu ümberehitustööde teostamiseks Teeääre kinnistul Sava külas.

Kasutusload väljastati:

- üksikelamu kasutusele võtmiseks Saare tee 10, Saare põik 11 ja 13 Põvvatu külas, Saare põik 1 ja 3 Lohkva külas;
- ridaelamu kasutusele võtmiseks Salu tee 4b Lohkva külas;
- päikeseelektrijaama kasutusele võtmiseks Kaselehe kinnistul Kõivu külas;
- vee-, kanalisatsiooni- ja sadeveetorustiku kasutusele võtmiseks Leediku maaüksuse detailplaneeringu alal Kakumetsa külas.

Otsustati:

- muuta Luunja vallavalitsuse teenistuskohade koosseisus olev dokumendihaldusspetsialisti ametikoha nimetus teabehaldusspetsialistik;
- seada Elektrilevi OÜ kasuks avalikes huvides vajalik tähtajatu sundvaldus Muri külas asuval Sireli kinnistule side-rajatise rajamiseks;
- tunnistada kehtetuks väljastatud ehitusload Saare põik 6 ja 8 Põvvatu külas;
- lihthanke „Midrimaa lasteaia köögisisustus“ korraldamine;
- muuta Luunja valla ja Roheline Agro OÜ vahelist 21.07.2017 sõlmitud notariaalset halduslepingut;
- sõlmida töövõtuleping SA Luunja Varahaldusega Luunja valla teede ja tänavate talihooldustööde teostamiseks;
- keelduda valla kinnistu kasutamiseks andmisest reklaami paigaldamiseks.

Määrati:

- Lohkva külas Soojuse teel asuva bussipeatuse kohanimeks „Soojuse tee“;
- projekteerimistingimused riigiteele nr 22252 Lohkva-Kabina-Vanamõisa km 2,2 uute bussipeatuste rajamiseks;
- Rõõmu külas munitsipaalomandisse taotletavale maaüksusele koha-aadress Pajula 6 ja sihtotstarve;

- Sirgumetsa külas munitsipaalomandisse taotletavale Kuru maaüksusele sihtotstarbeks maatulundusmaa;
- projekteerimistingimused Lõvi ja Päikesepargi kinnistute detailplaneeringute täpsustamiseks;
- projekteerimistingimused Lohkva-Luunja olemasoleva jalgsi- ja jalgrattatee valgustuse projekteerimiseks;
- Luunja valla 2022. aasta sügisperioodi kultuuri- ja spordi-preemiad.

Kinnitati:

- vallavara võõrandamise elektroonilise enampakkumise tulemused (sõiduki Opel Astra müük);
- vallavalitsuse seisukohad Kakumetsa külas Vankri tee 40, Vankri tee 42 ja Vankri tee 44 maaüksuste detailplaneeringule laekunud kirjalike arvamuste kohta.

Kehtestati:

- liikluspiirang üle 8 tonni kaaluvatele sõidukitele Luunja vallale kuuluvatel teedel Roobi tee L1 ja L2.

Nõustuti:

- Sääsküla külas Polla ja Lohkva külas Timuski katastriüksuste jagamisega ning määrati tekkivate reaalosade koha-aadressid ja sihtotstarbed;
- Luunja alevikus Jõesadama tn 10, Aedniku tn 10, Aedniku tn 10a, Aedniku tn 10b, Jõesadama tn 8, Jõesadama tn 8a ja Aedniku tn 12 kinnisasjade jagamisega, liitmisega ja piiride muutmisega ning määrati tekkivate reaalosade koha-aadressid ja sihtotstarbed;
- isikliku kasutusõiguse seadmisega Luunja valla omandis olevale Kuusekese teelõik 1 kinnistule Elektrilevi OÜ kasuks elektripaigaldise ehitamiseks, omamiseks ning hooldamiseks;
- isikliku kasutusõiguse seadmisega Enefit Connect OÜ kasuks viiele Luunja valla omandis olevale Kavastu külas asuval kinnistule side maakaabel- ja õhuliini rajamiseks, omamiseks ja hooldamiseks;
- isikliku kasutusõiguse seadmisega Telia Eesti AS-i kasuks Luunja valla omandis olevatele kolmele kinnistule side-rajatise ehitamiseks, omamiseks ja hooldamiseks;
- kahe munitsipaalaluruumi üürilepingu sõlmimisega ja ühe pikendamise;
- kahe kinnistu korraldatud jäätmeveost ajutise vabastamisega ning keelduti nelja kinnistu vabastamisest.

Sotsiaaltoetusi maksti 43 korral, sealhulgas:

– süninitoetusi	20
– aabitsatoetusi	3
– õpilaste toidutoetusi	3
– juubelitoetusi	7
– matusetootusi	5
– muid toetusi	5

Marko Jaeger
vallasekretär

Talv paneb proovile

Lumi muudab meie põhjamaise talve helgemaks ja toob palju rõõmu nii suurtele kui väikestele, kuid selle kõrval kohati ka ebamugavusi, muret ja palju lisatööd. Tänavune talv on alanud üpris lumerohkelt. See paneb proovile nii elanikud kui teehooldajad.

Vallale kuuluvate teede ja tänavate aastaringset hooldust korraldab Luunja vald oma lepinguliste partnerite, töövõtjate kaudu. See hõlmab nii sõidu- kui kõnniteid.

Saame olemasolevate ressurssidega hakkama tavaolukorras. Keerukaks läheb siis, kui on pikemaajalised ja tugevamad lumesajud, rääkimata tuisust.

Taoliste olukordade lahendamiseks oleme otsinud võimalusi täiendavate masinate ja töötajate hankimiseks. Oleme kaasamas lisaressursse, et olla valmis kriitilistel aegadel suutlikumalt toimetama, sealhulgas teinud kokkuleppeid ettevõtete ja eraisikutega, keda saab vajaduse korral kiirelt kaasata. Kuid ka need võimalused ei ole piiramatud.

Kõnniteede hoolduse osas kavadame tõsta võimekust, sh sobilikku väiketehnika soetamist, et edaspidiselt olla paremini valmis ka karmimas olukorras tegutsemiseks.

Paljudes omavalitsustes, sh Tartu linnas, on kõnniteede hooldus pandud kohustuseks kinnistute omanikele. Meil tegeleb sellega Luunja vald.

Eritingimuste korral (tuisk, katkematu lumesadu) ei ole alati võimalik tähtsustada kinni pidada ning hooldust teostatakse pidevalt vastavalt töötajate ja masinate suutlikkusele. Järsult tekkinud libedust tõrjuma või lühikese ajaga maha sadanud suurt lumekogust koristama ei jõuta kõikidesse kohtadesse ühekorraga, seetõttu on võimalik ebameeldivate olukordade tekkimine. Erakorralise vajaduse puhul (kiirabi väljakutse haige juurde jm) leitakse võimalus lumetõrje operatiivseks teostamiseks väljaspool järjekorda, kui sellest on töö teostajale teada antud.

NB! Ilmastikuolud võivad olla väga erinevad. Tugeva saju, tuisu või kõva lumekatte korral ei ole alati võimalik kehtestatud nõudeid ja tähtaegu järgida. Sellisel juhul on esmaseks ülesandeks luua probleemsetes kohtades minimaalsed võimalused läbipääsuks, ajades esmalt lahti kitsama teekoridori. Kui hädapärased tööd tehtud, asutakse teekoridore laien-dama.

Oluline on arvestada, et tugevama lumesaju korral ei ole võimalik tagada kõikide teede läbitavust tööpäeva alguseks ei vallateedel ega riigiteedel.

Riigiteedel lähtutakse seisunditaseme nõuetest, mis on kättesaadavad Transpordiameti veebilehel. Vallateedel tehakse keeruliste ilmastikuolude korral hooldust nii kiiresti, kui tehnilised ja inimressursid võimaldavad, kaasates vajadusel ja võimalusel abijõude.

Võimaluse korral reageerib valla tee-hooldaja ka elanike individuaalsetele palvetele, kuid valdavalt tehakse hooldustööd siiski kindlaksmääratud korra alusel. Iga kõrvalekalle sellest tähendab viivitust lepinguliste kohustuste täitmisel ning ooteaja pikenemist hoolduspiirkonna lõpuosas. Sujuvus ja kiirus on taoliste tööde puhul väga olulised.

Vallateede hoolduse teostaja teeb vajadusel ka tasulisi tellimustöid ettevõtetele ja eraisikutele. Mõistagi saab seda teha alles pärast kõikide ettenähtud ülesannete täitmist vallateede korrashoiul.

Mõistame neid elanikke, kellele talvised teolud võivad põhjustada ebameeldivusi ning pingutame selle nimel, et meie käsutuses olevate ressurssidega saavutada maksimaalset tulemust.

Vallateede hooldusega tegeleb Luunja Varahalduse SA, varahaldus@luunja.ee, mob 5688 0441, 5334 0503.

Kaunist jõuluaja jätku soovides

Aare Anderson
vallavanem

Loov vald

Kutsume Sind sõna sekka ütlema „Loov vald – kogukonnakiirendi“ Luunja programmi uuel kaheaastasel teekonnal.

See on programm, kus Luunja vald saab oma kogukondi tugevdada, hoida ja arendada kohalikke traditsioone, leida uuenduslikke kogukonnateenuseid, toetada kohalikku kultuuripärandit ja ettevõtlust maapiirkonnas ning kasutada ära Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 laiemast mõjust tekkivat potentsiaali. Luunja keskendub programmis kitsamalt turismi valdkondadele.

Küsitlus on siin: <https://bit.ly/3Pjchhk>.

Soovime läheneda Luunja eripäradele laiapõhjaliselt, seega pärinevad ideed erinevatest valdkondadest ja/või on valdkondade ülesed, millega omavalitsus on mõelnud tööd teha, kuid pole leidnud aega, ressursse, eestvedajaid või mentoreid.

Programmi „Loov vald – kogukonnakiirendi“ rahastab LEADER-programm ja selle on ellu kutsunud Tartumaa Omavalitsuste Liit. Projekt hõlmab Tartumaa seitset omavalitsust (Elva, Kambja, Kastre, Luunja, Nõo, Peipsiääre ja Tartu vald).

Maarja Ülper ja Kadi Kalmus, Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus

Päästeamet kuulutab välja projektikonkursi, et toetada kogukondi kriisideks valmistumisel

Päästeameti järgmise aasta projektikonkurss seab fookuse kriisideks valmistumisele, et parandada elanikkonna ohuteadlikkust ja võimet hädaolukordadega senisest paremini toime tulla. Taotlusi on oodatud esitama kõik registreeritud mittetulundusühingud.

„Elu on näidanud, et kriisid tabavad moel või teisel meid kõiki. Kriis võib olla pikemaajalisem elektrikatkestus, mitmeid päevi kestev kaugkütteühenduse seiskumine, ootamatu lumetorm, mis jätab pikkadeks tundideks lumevangi, või hoopis midagi muud. Kõikide nende olukordade puhul on üks juhtmõte – kriise ei tasu karta, vaid nendeks tuleb valmis olla,“ selgitas Lõuna päästkeskuse ennetusbüroo juhataja Arvi Uustalu.

„Riigi ja kohaliku omavalitsuse abi ei pruugi ulatuslikus kriisiolukorras igaüheni kiirelt jõuda. Suurte kriiside edukaks lahendamiseks on vajalik kõigepealt

inimese enda valmisolek ja järgmiseks sambaks kriisikindluses ongi kogukond, kus teatakse kohalikke olusid, ressursse ja abivajajaid. Kogukondadel on suur potentsiaal, et üheskoos kriisiolukorraga võimalikult valutult toime tulla,“ lisas ta.

Kriisiks valmistumise puhul on oluline, et kogukond toimiks teadlikult ja mõtleks läbi, mida on vaja selleks, et ebahariliku olukorraga võimalikult hästi toime tulla. „Ohutuse ja turvalisuse vaates käsitleme kogukonda geograafiliselt – kogukonnad on näiteks kohalikud küla-seltsid, asumkonnad ja teised sarnased kooslused. Üldiselt veavad selliseid kogukondi eest kohalikud aktiivsed ja ettevõtlikud inimesed, kellest pikas perspektiivis saavad koostööpartnerid kohalikule omavalitsusele ning turvalisusega tegelevatele ametkondadele. Sellega seisavad nad hea, et üheskoos kriisideks paremini valmis olla ja hädaolukorras võimalikult hästi hakkama saada,“ rääkis Uustalu.

Projektikonkursiga toetab Päästeamet vahendite soetamist, mis aitavad kogukondadel kriisidega paremini toime tulla. Nii ongi võimalik kogukonna kriisikeskusele projekti abil tellida näiteks generaatorivalmiduseks vajalikud

kaabeldustööd, hankida generaator, meditsiinivarud, vahendid sooja toidu valmistamiseks ning joogivee puhastamiseks ja säilitamiseks, akupangad või valgusallikad.

Kõik soetused peavad olema tehtud selleks, et võimestada kogukondade kerksuskeskuste loomist, kuhu hädasolijad saavad kriisi korral tulla, et saada infot ja abi. Projekti tegevused viiakse ellu koostöös kohaliku omavalitsuse ja päästkeskusega. Päästkeskus teeb osalevale kogukonnale tasuta kriisikoolituse ja nõustab kogukonda kriisiplaani koostamisel. Projekti ellu viiv MTÜ tagab kogukonnaliikmete osaluse koolitusel ja kriisiplaani koostamisel.

Päästeameti toetus ühele taotlejale on kuni 2000 eurot. Projektikonkursi eelarve on 40 000 eurot. Projekti rahastamist taotlusi saab esitada selle aasta lõpuni. Projekti tegevused tuleb ellu viia vahemikus 01.02.2023–30.09.2023.

Rohkem infot taotlemise tingimuste kohta leiab Päästeameti kodulehelt <https://www.rescue.ee/>.

Silver Kuusik
Päästeameti nõunik

Konkursi korraldamine tootlustusteenuse pakkumiseks Kavastu külas

Luunja Vallavalitsus korraldab konkursi tootlustaja leidmiseks Kavastu külas endistes Kavastu lasteaia ruumides asuvatesse tootlustusruumidesse. Konkursi tulemusel antakse objektüürile parima pakkumuse esitajale, kellega sõlmitakse viie (5) aasta pikkune üürileping.

Täpsem info Luunja valla kodulehelt.

Kodu Uudised

Maksuvaba tulu vanaduspensionieas

Alates 1. jaanuarist 2023 kehtib vanaduspensionieas jõudnud inimestele eraldi maksuvaba tulu, mis tagab inimesele tulumaksuvaba elatusmiinimumi keskmise vanaduspensionil ulatuses ja seda sõltumata inimese tulu suurusest.

Teisisõnu kehtib uuest aastast üldine maksuvaba tulu inimestele, kes ei ole jõudnud vanaduspensionieas, ja maksuvaba tulu vanaduspensionieas inimestele, kes on jõudnud vanaduspensionieas või jõuavad sinna kalendriaasta jooksul.

2023. aastal on üldine maksuvaba tulu kuni 654 eurot ja see väheneb inimese sissetuleku kasvades. Maksuvaba tulu vanaduspensionieas on aga kindel summa – 704 eurot ja see ei sõltu inimese sissetuleku suurusest.

Maksuvaba tulu vanaduspensionieas arvestab Sotsiaalkindlustusamet inimese vanaduspensionile ja kui pension jääb alla selle summa, siis inimese avalduse alusel arvestab töandja kasutamata ülejäägi ka töötasule või muudele tuludele.

Lisainfo: www.emta.ee

Maksu- ja Tolliamet

MAKSU- JA TOLLIAMET

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

MAKSUVABA TULU VANADUSPENSIONIEAS

Alates 1. jaanuarist **2023** kehtib vanaduspensionii-ka jõudnud inimesele maksuvaba tulu **keskmise pensioni** ulatuses ehk **704 eurot**. See tähendab, et sotsiaalkindlustusamet ei pea enam kinni tulumaksu pensionilt, mis on väiksem kui 704 eurot, ja inimene saab rohkem raha kätte. Kui pension on suurem, siis sotsiaalkindlustusamet peab kinni tulumaksu 704 eurot ületavalt osalt.

Vanaduspensionii-ka jõudnud inimese maksuvaba tulu on **2023. aastal 8448 eurot** ning seda sõltumata inimese aastatulu suurusest. See on oluline muudatus, sest varasemalt kehtis vanaduspensionii-ka jõudnud inimesele üldine maksuvaba tulu, mis aastatulu kasvades vähenes ja võis tuludeklaratsiooni alusel tuua inimesele kaasa tulumaksukohustuse.

Uuest aastast on aga vanaduspensionii-ka jõudnud inimesele maksuvaba tulu kindel summa 704 eurot kalendrikuus

1 kuu = 704 € (2023. a)

ja 8448 eurot aastas ning see ei muutu ka siis, kui pensionär jätkab töötamist ja saab lisaks pensionile töötasu.

1 aasta = 8448 € (2023. a)

Maksuvabale tulule vanaduspensionieas on õigus ka inimesel, kes jõuab vanaduspensionii-ka 2023. aasta jooksul.

KOLM STSENAARIUMI

1 Olete jõudnud vanaduspensionii-ka ja saate sotsiaalkindlustusametilt pensioni

Sotsiaalkindlustusamet **arvestab Teie pensionile automaatselt** maksuvaba tulu keskmise vanaduspensionii-ka ulatuses, mis on 2023. aastal 704 eurot kuus. Te ei pea selleks sotsiaalkindlustusametile esitama avaldust.

Näiteks kui teie pension on 2023. aasta jaanuaris 800 eurot, siis sotsiaalkindlustusamet peab 96 eurot (800–704) kinni tulumaksu 19,12 eurot ning Te saate kätte 780,80 eurot. Kui 2023. aastal on Teie pension väiksem kui 704 eurot, siis pensionikeskus saab kasutamata maksuvaba tulu jäägi arvestada Teie II samba väljamaksetele, mis maksustatakse tulumaksuga määras 10%. **Te ei pea ka selleks esitama avaldust.**

2 Olete vanaduspensionieas ja töötate

Kui 2023. aastal on Teie pension ja II samba väljamakse, mis maksustatakse tulumaksuga määras 10%, kokku väiksem kui 704 eurot, siis saate kasutamata maksuvaba tulu jäägi arvestada oma töötasule. Te peate selleks esitama **tööandjale avalduse ja ära märkima maksuvaba tulu jäägi**, mis tööandja võib Teie töötasule arvestada.

Näiteks kui Teie pension on 600 eurot ja töötasu 800 eurot, siis sotsiaalkindlustusamet arvestab pensionile maksuvabatulu 600 eurot. Maksuvaba tulu jääki 104 eurot (704–600) saate rakendada oma töötasule. Selleks peate Te tööandjale esitama avalduse. Tööandja peab 696 eurot (800–104) kinni tulumaksu 139,20 eurot ning Te saate kätte 660,80 eurot.

Maksuvaba tulu kasutamist saate kontrollida **e-MTAs** rubriigis “Minu sissetulekud”.

3 Te töötate ja jõuate vanaduspensionii-ka aasta jooksul

Tööandja arvestab alates 2023. aasta jaanuarist Teie töötasule maksuvaba tulu kuni 704 eurot. **Te peate selleks esitama tööandjale avalduse** ja ära märkima maksuvaba tulu summa, mis tööandja Teile arvestab.

Kui Te jõuate aasta jooksul vanaduspensionii-ka ja hakkate saama vanaduspensionii, siis arvestab sotsiaalkindlustusamet automaatselt Teie pensionile maksuvaba tulu.

Teil tuleb tööandja juures oma maksuvaba tulu avaldus ära muuta, et Teile ei arvestataks maksuvaba tulu lubatust rohkem.

Täpsem info maksu- ja tolliameti kodulehel erakliendi rubriigis “Maksuvaba tulu vanaduspensionieas”.

Lahe koolipäev 2022

Luunja Keskkooli õpilasesinduse kümnel liikmel oli suurepärane võimalus osaleda Tallinnas toimunud noortekonverentsil „Lahe koolipäev“, mille teemaks sel aastal oli „Just mina muudan maailma“.

Üritus oli väga hästi organiseeritud algusest lõpuni: kõik bussisõidud, toitlustamine ning ka tööalade või muude asjade tutvustamise letid.

Konverents andis võimaluse noortel tutvuda paljude tuntud inimestega, kes pidasid meievanustele just täpselt vajalikke loenguid, et tulevikuelus paremini hakkama saada. Esinejate hulgas olid näiteks Inga Lunge, Olav Ehala ning Jüri Nael. Osad esinejad suutsid isegi mõne mõttemaailma muuta.

Alati on olnud probleemiks, et koolis ei räägita rahast, selle teenimisest, ohutust kasutamisest ja investeerimisest ning ma olin väga õnnelik, et raamatu „Kuidas alustada investeerimisega“ autor Kristi Saare tutvustas seda teemat meie konverentsil väga sisukalt.

Usun, et tublimate õpilaste tunnustamine motiveeris paljusid ka see aasta tegema midagi head, kas enda piirkonnale või rohkematele inimestele. Oli võimalik saada palju mõtteid heategude algatamiseks või lihtsalt kuulda kogenenumate inimeste lugusid ja nõuandeid.

Laheda koolipäeva üritus oli tõesti üks mu lemmikumatest sündmustest sel aastal ning kindlasti sooviksin seal osaleda ka järgmistel aastatel ja innustan eakaaslasti sama tegema.

Kaisa Kivisaar, 10. klassi õpilane

Luunja Keskkooli eelkool

Sihtgrupp: septembris 1. klassi tulevad õpilased

Töökorraldus: teavitatakse jaanuaris

Eesmärk:

- Looma eeldused edukaks toimetulekuks juba kooli alguses.
- Looma positiivse õpikogemuse ja aitame lapsel koolieluga kohaneda.
- Õpilane tutvub kooli ruumidega ja harjub nendega.
- Laps tutvub õppetöö korraldusega koolis ja klassis.

2022/2023. õppeaasta info:

Luunja Keskkoolis alustab jaanuaris 2023 tööd EEL-KOOL sügisel 2023 kooliteed alustavatele lastele.

Eelkooli eesmärgiks on tutvuda koolimaja, klassiruumi ja tulevaste õpetajatega, kohaneda koolielu ja -keskkonnaga ning saada esmased positiivsed õpikogemused.

Õppetöö toimub Luunja Keskkoolis teisipäeviti kell 16.30–17.45 ajavahemikus 31. jaanuar – 18. aprill 2023. Koolivaheaegadel õppetööd ei toimu.

Õppetöö toimumise kuupäevad:

31.	jaanuar 2023
7., 14., 21.	veebuar 2023
VAHEAEG	
7., 14., 21., 28.	märts 2023
4., 11., 18. (lõpetamine)	aprill 2023

Eelkooli õpetajateks on klassiõpetajad Ülle Hint-Märtson ja Marilin Madissoo, kes alustavad 2023. aasta septembris tööd 1. klasside klassijuhatajatena.

Lapsel palume kaasa võtta isikliku pinali järgmiste vahenditega: harilik pliiats, värvilised pliiatsid, teritaja, pulgaliim, käärid ning vahetusjalanõud.

Eelkooli korraldust tutvustav lastevanemate koosolek toimub 17.01 kell 18.00.

Eelkoolis osalemise soov palun registreerida hiljemalt 13.01.2023 siin: <https://bit.ly/3FkUkKM>.

Info telefonil 518 4162.

Nutikas novembrikuu

Novembrikuus tutvustasid Klass+ „Nutika digipöörde“ projekti koolid soetatud seadmeid kogukonna liikmetele. Nimelt toimus Ahja koolis perepäev ja Melliste koolis isadepäeva üritus. Mõlemad üritused olid kogukonnale ja lastevanematele avatud ning nende tegevustes kasutati ka projektiga soetatud seadmeid. Luunja Keskkoolis said enda teadmiste pagasit täiendada aga hoopis algklasside õpetajad. Täpsemalt kirjutavad juba kolme kooli õpetajad, kes tegevusi läbi viisid.

Friedebert Tuglase nimelise Ahja kooli koordinaator Rainer Lanemann kirjeldab perepäeva tegemisi järgnevalt. Ahja koolis on projektiga soetatud seadmetest laiemas kasutuses Sphero RVR robotid. Neid on nüüdseks aktiivselt kasutatud umbes kolm kuud ning osavamad nutiõpilased oskavad juba lihtsamal viisil ka iseisvalt robotit programmeerida. Laiemas kasutusse sai roboteid suunata Mõ-Su-Li perepäeval, kus kõik osalejad (õpilased, lapsevanemad ja vanavanemad) said tutvuda Sphero RVR-i ja selle programmeerimise võimalustega. Positiivset tagasisidet oli kuulda nii kohapeal kui ka hiljem tagantjärele. Nii saimegi kinnitust, et Sphero RVR robotid pakuvad põnevust ja on kaasa haaravad vahendid nii programmeerimise, nutikuse kui ka digiteadlikkuse tõstmisel.

Melliste kooli KIVA meeskonna eestvedaja eesti keele ja kirjanduse õpetaja Krista Mihkel kirjeldab, kuidas isadepäeva töötoas lennutasid isad koos lastega droone. Tegemist oli Kiva töötoaga, kus osalejad said drooni lennutades takistusrada läbida. Takistusrada viis osalejad piltideni, mis kujutasid erinevaid tundeid. Iga pildi alla oli pildil kujutatud tunne anagrammina kirjutatud. Osalejad pidid kõik pildidel kujutatud tunded ära arvama ja drooniga tagasi stardipunkti sõitma.

Luunjas toimunud algklasside õpetajate koolitusest kirjutab täpsemalt Luunja Keskkooli koordinaator Eliise Kass. Novembrikuus said algklasside õpetajad koolituse virtuaalreaalsuse prillide (VR-prillide), TTS digitaalsete mikroskoopide ning orienteerumishahvade SportIdent seadmete õppetöös

Fotod: Tea Hermann

kasutamise kohta. Pärast koolitust on õpetajad saanud teadmisi juba ka ainetundide läbiviimisel kasutanud. 3.a klass läbis põneva matemaatikatunni SportIdent vahendeid kasutades ning 2.b klass uuris koos õpetaja Hanna-Mari Hillepiga loodusõpetuse tunnis erinevaid esemeid TTS mikroskoobe kasutades. Aitäh tublidele õpetajatele põnevate ainetundide korraldamise eest!

Rahulikku advendiaega soovides

Tea Hermann, Rainer Lanemann,
Krista Mihkels ja Eliise Kass

HEAD VÄIKELASTE VANEMAD!

**Luunja lasteaia Midrimaa eestvedamisel toimub 17. jaanuaril
kell 16.30–18.00 aadressil Pajula tee 2, Lohkva küla avatud koolitus.
OLETE OODATUD!**

Tanel Jäppinen* räägib teemal „Piiride seadmine empaatiaga“

*Tanel Jäppinen on

- rahumeelse vanemluse podcast'i saatejuht
- sertifitseeritud vanemlusmentor, koolitaja
- teaduspõhise, lapsest lähtuva ning rahumeelse vanemluse toetaja
- enam kui 21 000 jälgijaga FB grupi „Positiivne ja rahumeelne vanemlus“ looja

Koolitus on tasuta.

Registreerimine kuni 15. jaanuarini aadressil:
<https://forms.gle/N47Qjr974SCoR1yv7>

LUUNJA KOGUKONNAKADEEMIA KUTSUB!

Luunja Keskkool ja Rohelise Kooli programm

Roheline Kool (inglise keeles Eco-Schools Global) on suurim ülemaailmselt tuntud keskkonnaharidusprogramm, millega on liitunud üle 59 000 haridusasutuse 68 riigist. Programmi eesmärgiks on aidata lastel ja noortel kujuneda jätkusuutlikult mõtlevateks keskkonnateadlikeks inimesteks – praegused lapsed ja noored otsustavad ju tulevikus, millises maailmas elame ja kuidas Maa rikkust kasutatakse.

Programm toob kooli tegemistesse keskkonnasäästliku mõtteviisi ning seda süsteemselt ja terviklikult. Kord kuus toimuvad kooli töötajatele tasuta Rohelise Kooli võrgustiku seminarid, mis pakuvad nii toetust kui inspiratsiooni kõikidele võrgustikuga seotud õppeasutustele. Samuti on ülimalt toetavad kõikvõimalikud õppematerjalid, mis on programmiga liitunud haridusasutustele kättesaadavad.

Luunja Keskkool liitus Rohelise Kooli programmiga eelmise aasta kevadel. Esmaseks projekti tegevuseks oli viis tundi kestev kooli meeskonnatöö koolitus Tartu Loodusmajas eelmise aasta detsembris, kus räägiti Rohelise Kooli põhimõtetest ja keskkonnahariduse sidumisest koolitöötajate igapäevatöoga. Käesoleva aasta juunikuus viidi läbi projekti toetav vanematekogu organiseeritud taaskasutuslaad, mille raames toimusid mitmed erinevad töötoad, ekskursioonid jm põnevad. Septembri lõpus toimus aga Luunja Keskkooli Rohelise Kooli töörühma väljasõit Tallinna Kuristiku Gümnaasiumisse ja Gaia kooli.

Ühepäevase väljasõidu raames tutvusid töörühma liikmed nende koolide pikaajaliste põhimõtetega Rohelise Kooli toimimises ja õppetöös. Sealhulgas külastati Gaia kooli õuesõppetunde, kus olid põnevalt kombineeritud aktiivne liikumine, õppe- ja loovtöö. Suuremat elevust pakkus Kuristiku Gümnaasiumi uhke ja suur kooliõu erinevate atraktsioonide ning pisikese köögiviljaaiaga.

Mulle jättis kõige tugevama mulje see, kuidas kahes nii erinevas koolis – väikeses kesklinna erakoolis ja suures Lasnamäe linnagümnaasiumis – on sarnane väärtusruum, sarnased rohelised väärtused. Ja ka see, mida on ikkagi võimalik ette võtta tühja Lasnamäe hoonetevahelise paepealsega koolimaja ümber. Meeldis, et Tallinna õppekäigul olid koos õpilased, õpetajad, lapsevanemad. Roheline Kool on pea ainuke selline ettevõtmine, kuid ühise väärtusruumi kujunemiseks on see ülioluline.

Luunja Keskkooli direktor
Toomas Liivamägi

Oli väga inspireeriv ja sisukas õppekäik. Eriti meeldis mulle külastatud koolide tundide põnev ja aktiivne lahendus ning õpilaste kaasamine koolitöö toimimisse.

Luunja Keskkooli õpilane
Lee Karin

Kuristiku Gümnaasiumi kooliaed Lasnamäe paneelmajade vahel

Tore, et meie õppekäiku mahtus kaks väga erinevat näidet – väike erakool elitaarses rohelises linnaosas versus suur n-ö kivilinnakool, mis tõestas, et Rohelise Kooli põhimõtteid saab rakendada kõikjal. Väga lihtsalt rakendatavate näidetena jäid meelde male- ja kabelauad vahetundide mitmekesistamiseks, trepiastmete vertikaalpindade kasutamine keskkonnateemaliste faktide edastamisel, lauatennise laud hoovialal, salatikastid rohenurgas, „introvertide” pesad koridorides (summutatud katusega istmed) ja mitmed teised rohujuuretasandi nutikad lahendused.

Luunja Keskkooli lapsevanem
Piret Uus

Pärast õppekäiku toimunud töörühma koosolekul pandi paika erinevad ülesanded, jagati muljeid ning alustati Luunja Keskkooli Rohelise Kooliga seonduvate teemade kajastamisega vastavas blogis. Novembri lõpus viis suur osa kooliperest läbi põhjaliku keskkonnaülevaatus, mille raames hinnati kooli keskkonnasõbralikkust.

Veel enne uue aasta algust on plaanis alustada kooli keskkonnastrateegia väljatöötamist ning selle sidumist kooli arengu- ja õppekavaga. Samuti on kavas koolitused õpilastele ja lastevanematele, mille abil kasvab Luunja vallas jätkusuutlikult ja keskkonnahoidlikult käituvate inimeste arv.

Elo Hermann, Luunja Keskkooli
Rohelise Kooli projektijuht

Rohelise Kooli töörühm Gaia koolis. Fotod: Toomas Liivamägi

Tõejärgse ajastu väljakutsed loodusteadusharidusele

Sellist pealkirja kandis novembri keskel toimunud Tartu Ülikooli ökoloogia ja maateaduste instituudi loodushariduskeskuse koolitus, mille üks eesmärkidest oli tutvustada Erasmus+ projekti EVIDENCE käigus välja töötatud uusi õppematerjale.

Õppematerjal sisaldab kaasaegses ühiskonnas levinud loodusteaduslikke müüte, mis tekitavad vastakaid arvamusi ja mida võib olla keeruline koolitunnis käsitleda. Näiteks erinevad arusaamad kliimamuutustest; dilemma, kas vaktsineerida või mitte; kanepi ja nn imeravimite (MMS jt) mõju; kas telefon kiirgab ohtlikult ja muu sarnane.

Õppematerjal seob loodus- ja ühiskonnateadused, annab loodusteadusliku tausta ja kirjeldab vandenõu- ja pseudo-teaduslike teooriate teket. Lisaks sisaldab õppematerjal erinevaid väitluse ja rollimängu tehnikaid. Teemamoodulid on üles ehitatud nn müüdimurdmise põhimõttel: alguses tutvustatakse osalejatele üldlevinud loodusteaduslikku müüti, näiteks maski kandmine põhjustab hapnikupuudust või maskist pole kasu viirushaiguste ärahoidmisel. Seejärel leitakse infootsingu ja tekstianalüüsi abil tõestusmaterjal müüdi ümberlukkamiseks või kavandatakse selleks loodus-

teaduslik uurimistöö. Lõpuks tehakse tõendus põhine otsus.

Koolituse praktilise osa viisid läbi Liis Rüütel ja Toomas Liivamägi Luunja Keskkoolest ning Marie Johanna Univer Viljandi Gümnaasiumist.

Järgmised koolitused samal teemal leiavad aset 27.–28.01.2023 ja

28.–29.04.2023 Tartus ning osalema on oodatud põhikooli, gümnaasiumi ja kutsekoolide loodusainete ja informaatikaõpetajad. Rohkem infot koolituse kohta ja registreerumine: koolitus.edu.ee/training/8500.

Liis Rüütel

Viiruste mooduli praktikumi loodusainete õpetajatele viib läbi Luunja Keskkooli bioloogiaõpetaja Liis Rüütel. Foto: Toomas Liivamägi

Luunja Keskkooli õpilased käisid traditsioonilisel kodaniku-päeva (26. nov) paiku toimuval Riigikogu ekskursioonil. Õpilastele tutvustati parlamendi töökorda ja igapäevaelu. Kuna reede on istungitevaba päev, siis oli ringkäik hoones tavapärasest pikem. Pildil: 12. klassi õpilased ja klassijuhataja Margit Laidvee Riigikogu pidulikeks vastuvõttudeks mõeldud peeglisaalis.

Foto: Toomas Liivamägi

Rikastades jõululauda väärtustame tervist

Peagi on käes jõulupühad. See on periood aastas, kus eestlastele kohaselt kaetakse toidulaud hea ja paremaga. Traditsiooniliselt ehib paljude jõululauda verivorst, ahjuliha, hapukapsas, rammus kaste, kartul ... Kindlasti on aga ka peresid, kes katsetavad tervislikumate retseptidega.

Juba viiendat aastat toimetab tervislikumalt ka Luunja lasteaed Midrimaa. Oleme tervist edendav lasteaed ja usume siiralt, et toidu ja tervise vahele võib panna võrdusmärgi. Sa oled see, mida sööd. Inimese iga keharakk sureb ükskord ning uued rakud moodustuvad sellest, mida sa sööd. Uute rakkude ehitamisele saab inimene toidu kaudu ise kaasa aidata, luues niimoodi omale tervema keha.

Alustada saab väga lihtsalt. Valmistades oma tavatoitu, lisa sinna erinevaid tervislikke tooraineid. Toit tuleb värvilisem ja vaheldusrikkam. Näiteks hakklihast kastet, kotlette või pikkpoissi valmistades lisa hakkmassi sisse ohtralt värskeid köögivilju – suvikõrvitsat, tomateid, porgandit või peeti. Väga maitstavad on peediga kotletid ja ka näiteks suvikõrvitsa ning tomatiga pikkpoiss.

Keedetud kartuli saab edukalt asendada näiteks kartuli-läätse-, kartuli-lillkapsa- või ka kartuli-porgandipüreega või siis põnevate vormiroogadega. Midrimaaste ühtedeks lemmikuteks on kartuli-lillkapsa-hakklihavorm ja õhuline kartulisuflee.

Vähendades toidus nisujahu ehk asendades selle tervislikuma täistera nisujahu, kaera, odra- või riisijahuga, teeb teie seedeelundkond teile pai. Nii saate soojad kastmed ja ka küpsetised valmistada taas natuke tervislikumalt ja vaheldusrikkamalt. Kui lugejate hulgas

on kringlisõpru, siis Midrimaa poolt soovitage jõululauale traditsioonilise kringli asemel küpsetada nn vikerkaare kringel, millele annavad lõbusad värvitoonid peet, porgand ja spinat. Tulemus on esmalt sööjale kindlasti võõras nii oma erksate värvide kui ka mitte nii suhkruselt magusa maitse poolest, aga see on põnev ja lõbus vaheldus teie toidulaua.

Külalistele lauda kattes proovige sel korral lisada või ning juustu kõrvale kausike hummuse või pestoga. Mikserdades sulatatud juustu avokaadoga ning seda maitsestades saate juba uue ja maitseva leivamäärde. Lisades sinna juurde veel omaküpsetatud leiva – nii nagu Midrimaal seda aeg-ajalt teeme –, on tulemus imemaitsev!

Viie aasta kogemusele tuginedes teame, et toitute, mis sisaldavad vähem rasva, nisujahu ja suhkrut ning rohkem köögi-, aed-, juur- ja puuvilju, omaks võtmine ei tule kergelt, aga järjepidevus ja tervisele mõtlemine viib sihile. Ja kindlasti tuleb ära tunda toiduained/ köögiviljad, mis ikka üldse teile või teie perele ei meeldi, sest selline pingutamine ei vii sihile.

Juba täna aga alustagem maitstva puuviljasmuutiga, mille 1 kg valmistamiseks vajate: 160 g kooreta banaani, 225 g kooreta apelsini, 220 g kooritud kiivit, 355 g külmutatud või värskeid maasikaid, 40 ml vett ja magusaineks natuke mett. Toorained mikserdada/püreestada ja imemaitsev jook, mida võib pakkuda ka magusaamspu asendajana, on valmis.

Või hoopis hernepestoga! Külmutatud herned (465 g) loputa kuuma veega, et nad veidi sulaksid. Rösti pannil õrnalt seesami- või päevalilleseemned (100 g).

Küpsetamist ootav Vikerkaare kringel koos väikse ampsuga. Foto: Kaja Õis

Purusta kõik herved, seemned jt koostisained (mandlid/pähklid 100 g, küüslauk 18 g, oliiviõli 120 g, laim 26 g, riivjuust 170 g) köögikombainis ühtlaseks massiks. Maitsesta soola ja maitseainetega. Sobib dipikastmeks, pastatoitude hulka segamiseks, pirukatesse kui ka leivakatteks.

Põnevaid retsepte leiad ka <https://tervisliktoitumine.ee/category/tervislikud-retseptid/>.

Tervislikumat jõuluaega ja köögiviljarohkemat uut aastat!

Kaja Õis
Luunja lasteaia
Midrimaa majandusjuht

Aitame aidata

31.11.2022 käisid lastel külas Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefondi töötajad, et vastu võtta seekordse lasteaia mihklilaada tuludena teenitud 1100 eurot annetusraha.

Laadakaupadesse panustasid pered erinevate küpsetiste, hoidiste ja muu kodus tehtud söödavaga, aga lapsed panid müüki ka lasteaia koos meisterdatud küpsetisi. Lasteaia hoolekogu otsustas, et annetame saadud tulu just Lastefondile.

Lapsed said valida, millist Lastefondi heategevusprojekti toetada: kas abivajavate laste alternatiivteraapiat (nagu hobu-, muusika- jm teraapiat), raviprillile või liikumispuudega laste mänguväljakuid. Häälteenamusega võitis alternatiivteraapia.

Annetusraha andis Lastefondile üle meie hoolekogu esinaine Tanika Krull.

Oli uhke tunne, et ka meie aitame aidata!

Tea Pendla, Lohkva lasteaia direktor

Lohkva lasteaia mardi- ja kadritrall

23. novembri hommikul toimus Lohkva spordihoones lasteaiaperele suurejooneline mardi- ja kadripäevatrall rohket tantsude, laulude ja mängudega. Meie lasteaid peab väga oluliseks tutvustada lastele vanu traditsioone ja kombeid, et nad saaksid neid edasi kanda järgnevatele põlvetele.

Kostümeerimist võeti väga tõsiselt, kohata võis nii suuri kui väikseid kadri-

ja mardisante. Meie maja Lustiliste (liikumis- ja muusikaõpetaja ning logopeed) eestvedamisel said lapsed teada vanade eestlaste santimise kommetest.

Peojuht Kadri (muusik Triinu) juhendamisel laulsid sanditajad sisselaskmise laulu „Laske sisse kadrisandid...”, sellele järgnes sabatants, kus iga rühm moodustas ussikesse ja liikus muusika saatel mööda saali ringi. Toimus laulu saatel

üksteise teretamine ja „Sata, Sata“ ning „Oirah“ tantsimine. Eriti suurt põnevust pakkus santidele mäng, kus kahest paarist moodustati kaelkirjaku sarnane loom, kes püüdis lapsi kinni. Liikumisõpetaja Andrus korraldas konnahüppevõistluse, kus said ennast proovile panna krook-sudes ja hüppeldes nii suured kui väiksed lohkvälased. Nalja ja naeru pakkus aga ringmäng, kus kassid püüdsid ringist välja jooksnud hiiri.

Kadri-Triinul oli peole kaasa võetud nukk, kellele küsiti titeraha. Kuna kellelgi ei olnud raha kaasas, siis lauldi ühiselt „Meie kiisul kriimud silmad”. Lisaks mõistatuste mõistatamisele kontrolliti ka lugemisoskust setokeelsest raamatust „Önnöotsija”. Kõik tegevused õnnestusid suurepäraselt, nii et põsed olid lausa õhetavalt punased.

Rõõmsameelse peopäeva lõpetasid tänusõnad kõigile kohalolijatele ning vitsutamise sooviti kõigile rohkelt õnne ja rõõmu tulevaks aastaks.

Mõistatus: Neli andijat, neli kandijat, kaks koerakaitsijat, üks parmupiits?

Vastus: Lehm

Nöbininade rühm

Peojuht Kadri-Triin koos nukuga

Mardid-kadrid santimas. Fotod: Anna-Lena Märjamaa

Jaga ja näppa!

Raamatukoguhoidjad Leedus lugemist innustavaid mängulisi võtteid õppimas

21.–25. novembril kogunesid Leedu linna Šiauliaisse Eesti, Läti, Leedu ja Bulgaaria raamatukogude esindajad. Noortega töötavad raamatukoguhoidjad osalesid rahvusvahelises Erasmus+ projektis „Dungeons and Librarians: the Quest for Gamified Reading Promotion in Youth“, õppimaks mänguliste võtetega noorte lugema innustamist. Eestist oli osalejaid neli: Viljandist, Rakverest, Tartust ja Luunjast.

Šiauliai pärlid

Šiauliai on linn Põhja-Leedus. Tartust poole suurem, aga elanike arv sisuliselt sama. Šiauliai sõpruslinn on Pärnu.

Linna lähedal on UNESCO pärandobjekt, kuulus **Ristimägi**, kuhu palverändurid ja külastajad on jätnud üle 200 000 risti. 1944. aasta sõjategevuses hävis 80% linna hoonetest. Seega ei leia sealt klassikalist väärikat vanalinna, vaid kesklinn on üles ehitatud pigem 1950. aastate stiilis.

Linnas on **üliskool**, kunagist jalgrattatehast (Ereliukase rattad!) meenutav **jalggrattamuuseum** ja kassisõpradele **kassimuuseum**.

Linnas asub Leedu vanim magusavabrik **Rūta**. Vabrik töötab juba rohkem kui 100 aastat, muuseumi ajalooga saab tutvuda ja tehase tooteid kaasa osta **šokolaadimuuseumist**. Rūta ehk aedruut on leedulaste rahvuslill, mida kutsutakse ka patukahetsuse lilleks ja see on tähtis Leedu pulmakombestiku taim – tema okstest punutakse pruudipärga. Muuseumis aga minnakse ajas tagasi šokolaadi tootmise algusaega ja esitletakse nii mõndki huvitavat eksponaati, näiteks beebiroosat

erikujundusega tassi, millest vuntsidega mehed šokolaadi jõid.

Siin on Leedu kõige kõrgem **päikesekell**, mis asub Päiksekella väljakul. 18 meetri kõrgune obelisk, mille tipus on kullatud amburiskulptuur, asub amfiteatrikujulisel väljakul. Väljak on kohalike muusikasündmuste meelispaik.

Tjalkša järve kaldal on 25-meetrine metallplaatidest **raudrebase skulptuur**, mis on valminud 2009. aastal ning sümboliseerib osavust ja elutarkust. See on suurim loomaskulptuur Leedus. Rebasega pole linnal muud seost, kui kunstnik tegi selle vastuseks Vilniusele, mille sümboliks on hunt.

Raamatukogu lugu

Šiauliai piirkondlik **raamatukogu** loodi 1950, hiljem nimetati see ümber rahvaraamatukoguks. Töötas linna erinevates majades, alates 1978 kuni tänini kasutatakse aga kesklinnas asuvat ruumikat hoonet. 1989. aastal nimetati raamatukogu Povilas

Lasteosakond – värviline, voogav ja kutsuv!

Rahunemistelk autismitoas. Fotod: Riina Belov

Višinski nimeliseks. Tegu oli värvika leedu kultuuritegelasega.

Raamatukogu nagu raamatukogu ikka, siiski mõningate eripäradega. Raamatukogu kogub ja hoiustab erilise tähelepanuga kohalikke trükiseid ning käsikirju ja tegeleb nende digitaliseerimisega. Eestis on sama ülesannet täitmas Rahvusraamatukogu.

Nõukogude ajal oli Šiauliai raamatukogul (nagu ka paljudel teistel) keelatud ligipääs ebasobivatele teostele ja autoritele. Mõnedki sellised määrati lausa hävitamisele. Siiski oli raamatukogus olemas nn **salafond**, kus õnnestus päästa Leedu ajaloo ja kirjanduse jaoks olulised eksemplariid.

Ameerika tuba tutvustab lugejatele Ameerika kultuuri, ajalugu, kirjandust ja julgustab kahe riigi koostööd. Samuti korraldatakse seal keelekohvikuid, keeleõpet, näitusi.

Lasteosakond pakub nii ilukirjandust kui ka teabekirjandust, raamatud on liigitatud lugejate vanuse järgi. Sisustus on värviküllane ja voogav, lugemispesad lausa kutsuvad lapsi lugema. Lastegrupid on raamatukogus igapäevased külalised.

Raamatukogus asuv **graafikakeskus** tõstab esile raamatute kujundusliku külje. Tehakse näitusi, viiakse läbi õpitubasid. Eriti süsteemselt tegeletakse Leedu eksliibrise traditsiooni hoidmise ja säilitamisega. Erinevas vanuses lastele ja täiskasvanutele viiakse läbi eksliibrise valmistamise töötubasid. Ka projektis osalejad valmistasid endale isikliku raamatumärgi.

2018. aasta suvel tunnistas Povilas Višinski nimeline raamatukogu esimesena Leedus end **autismisõbralikuks raamatukoguks**.

Autismispektri häirega lastel esineb raskusi keeles, kõnes, sotsiaalses suhtluses. Seega on neil raske ka lugemist nautida, mõista.

Kuna need lapsed võivad avalikus ruumis ootamatult käituda, siis pole nad justkui kusagile oodatud. Spetsiaalse sisustusega tuba raamatukogus on aga täpselt nende jaoks kujundatud, pakkudes keskkonda ja vahendeid keskendumiseks, rahunemiseks. Toas on töötaja, kellega koos loetakse lugusid, mängu kaudu õpitakse sõnavara, koostööd. Vanemad on tänulikud, et neil on oma last võimalik seesugusesse tunnetetuppa mõneks hetkeks jätta.

Raamatukogu keldrikorrusel leiame aga **põgenemistoa**, mis maailmas üha enam populaarsust kogub nii realsel kui virtuaalsel kujul. Raamatukogu põgenemistuppa tulevad end proovile panema ka need noored, kes raamatute ja lugemisega väga sõbralikes suhetes pole.

Jagamisel õnged, mitte kala

Kohale olid tulnud erineva keelelise, kultuurilise, vanuselise ja haridusliku kogemuse taustaga raamatukogude töötajad. Valmislahendusi, mida muutmata kujul kohe rakendada, seminaril ei jagatud. Seminari töökeelteks olid inglise ja vene keel ning õpiprotsess oli pigem kohale tulnud raamatukogutöötajate eelnevat kogemust ehk nii-öelda sisemisi ressursse rakendav. Sageli kasutatavaks fraasiks sai: „Steal ideas and sharing is caring!“ (eesti k: varasta ideid ja jagamine on hoolimine).

Seega kujuneski levinud printsiibiks oma ideede jagamine, nende täiustamine või tähelepanelikult teiste tööprotsessi jälgimine ning sealsete ideede n-ö näppamine.

Pidevalt muudetavates erirahvuselistes minirühmades tegelesime nädala jooksul nii mängude ja reeglistiku loomise läbi mängimise kui ka oma koduraamatukogude tegevuste visioneerimisega. Kursuse lõpuks löid rühmad projektid ja esitlesid neid. Seega kogunes ideedepakett, mida oma kodus raamatukogus veidi kohendades, kohalike oludega arvestades kasutada saaks. Olgu selleks siis keskaegne põgenemistuba, anonüümne veebikeskkond introvertsetele teismelistele lugejatele või adrenaliinirohke lugemisbingo.

Usun, et kui igast koolitusest saab realselt kasutusele võtta 1–5 elementi, on õpitust olnud vägagi palju kasu.

Luunja raamatukogus lisandub olemasolevatele teematundidele kaks tundi, mille loomisel sain inspiratsiooni just Leedu koolitusest. Mis need täpsemalt on? Olgu see üllatus!

Oled jätkuvalt oodatud Luunja raamatukogusse – üksi, perega, sõpradega või klassiga.

Riina Belov, Luunja raamatukogu

RamsiKu
kokandusring lastele

**PIPARKOOGI
TÖÖTUBA**

21. detsembril kell 17.15
Lohkva raamatukogu 2. korrusel

Töötuba
on
tasuta

Info: 5698 9934
Katrin

Tiia Järvpõld

Südamesoojus talvel

näituse avamine
21. detsember
kell 17:00
Lohkva raamatukogus

Laulavad: Maarja Kaplinski, Angie ja Indrek Kalm

Sirgu küla jõuluball

Sirgu küla jõulupidu toimus seekord üle aastate Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuses ning vormiks oli jõuluball. Viimastel aastatel oleme pidanud jõulupidu talvisel heinamaal – viirus ajas ju meid kõiki tegema asju, mida muidu ei teeks. Heinamaa-pidudes oli omamoodi romantilisust: 2020. aastal lumine ja karge ning lisaks meie jõuluajale iseloomulik pimedus ja lõkkesoojus, 2021. aastal päikeseline hommik koos kelgukoortega. Nüüd aga ei mäleta me piirangutest enam midagi ja maski kandmine tundub jälle veider. Võib-olla tuligi Sirgu küla naistel jõuluballi idee just sellest, et taas võib tõeliselt soliidset ja valgusküllaselt pidutseda. Balli toimumisele aitasid kaasa

Luunja Mõis, A. Le Coq, Mesilepa OÜ, Lemmatu Marjatalu, Tantsukool Respect ja Kaido Linde. Luunja vald on meie tegemisi alati toetanud, seekord siis ka Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus. Aitäh teile kõigile, ega teisiti soliidset suursündmust teha saagi.

Aga mis siis ikkagi Sirgu küla jõuluballil toimus? Olgu kohe öeldud, et kutsutute hulgas oli lisaks Sirgu küla inimestele teist sama palju väikeste naaberkülade rahvast ning esindatud olid ka Luunja vallavalitsus ja vallavolikogu. Saal oli balli jaoks piisavalt soliidset riietatud rahvast täis ning eelmisel õhtul loodud ballisädelus andis tooni. Märgin siinkohal, et kultuurimaja saal on külade balli jaoks

täiesti soliidne ja mugav koht. Alustuseks nautisime Eesti tiiptasemel lasteklassi tantsijate Lisanne ja Hannese võistlustantsukava ning siis laulu Eleri Lillemäe ansambli. Elevust tõi saali mustkunstnik Irene Kivaste. Tema trikitamise sõu näitas, et nähtav on võimalik muuta nähtamatuks ja nii mõnigi loogilise ja reaalsena tunduv asi võib võtta hoopis teise kuju. Võib-olla oleks temast abi ka valla eelarve koostamisel. Igal juhul meile need trikid meeldisid! Tantsuks läks ikka ka, aga mitte nii nagu tavaliselt, et ühe jalaga sambat ja teisega polkat, vaid tantsuploki juhatas sisse selleaastase „Tantsud tähtedega” saate võitja Marko Mehine. Temast õhkuv tantsutreeneri energia tõmbas enamiku saalist sambat õppima. Tantsuõpe pani aga liikuma kogu saali ja seda pikkadeks õhtutundideks. Oli väga mõnusalt intiimne ning soliidne õhustik ja mis siin salata – tantsivad inimesed on rõõmsad ja naeruküllased. Just sellist meeleolu jätkus kuni südaööni, mil kõik muinasjutuballid lõpevad – nii ka meie oma. Sirgu küla tervitab kõiki inimesi, kes ei saanud seekord peole tulla ning soovib südamesooja ja valgust igasse talusse. Olgu inimestes ikka rõõmu ja rahu! Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskusele ja Luunja vallavalitsusele aga teeme ettepaneku korraldada edaspidi detsembri esimesel nädalavahetusel külade jõuluball. Kes teab, võib olla on sündimas uus traditsioon, jõuluaeg on ju imede aeg!

*Palbo Vernik
Sirgu külavanem*

Lisanne ja Hannes tantsimas viini valssi

Kui sambatund on läbitud!

Palbol ja Margitil on samba juba päris selge

Treener Marko Mehine alustab tantsutunniga. Fotod: Sirgu küla selts

Intervjuu gripipatsiendiga: kas gripp võib olla eluohtlik? —

Terviseameti andmetel jõuab gripiviirus reeglina ringlusse iga aasta detsembri lõpus või jaanuari alguses. Näiteks 2018. aastal hakkas haigestumus kasvama jaanuaris ning jõudis haripunkti veebruaris. Toonasest gripihooaja kokkuvõttest selgub, et Eestis haigestus hooaja jooksul hinnanguliste arvestuste järgi kuni 60 000 inimest.

Üks nende inimeste seast oli **Aare Uusitalu** (fotol), kelle haiguslugu hakkas pihta 2018. aasta veebruaris. „Esimestel päevadel oli justkui tegemist tavalise gripiga. Perearst käskis vastavalt sümptomitele võtta ravimeid, mida ma ka valude ja palaviku peletamiseks tegin. Palavik tõusis küll 41 kraadini, kuid peale nädalat hakkas see langema, kadusid kõik valud ning ühel öhtul tundsin ennast nii tervena, et mine või tööle,“ meenutab mees pea viie aasta tagust aega.

Järgmisel hommikul jätkus hea enesetunne. Seda kuni hetkeni, mil Aarel tekkis nohu. „Kõige kummalisem on see, et olles ise töötanud kiirabis üle 13 aasta, ei mõistnud ma, et see, mida ma välja nuuskan, on mu enese kopsud. Seda materjali tuli väga ohtralt,“ rääkis Aare, tõdedes tagantjärele, et hallika materjali näol oli tegemist kopsukoega. „Umbes tund aega nuuskamist viis selleni, et mul hakkas õhk otsa saama. Ega siis ei olnudki muud, kui panin riided selga ja võtsin tee linna poole. Sõitsin Rakvere haigla hoovi ning sinna see auto läbakile jäigi.“

Haigla erakorralise meditsiini osakonda jõudes oli Aare hapnikutase veres niivõrd madal ning paljutki ta sellest ei mäleta. „Vaid mõned üksikud mälu-pildid ning seda, et peale EMO-sse jõudmist käis kõik väga kiiresti. Mind pandi hingamisaparaadi alla, viidi koomasse ning toimetati kiiremas korras Tallinnasse, kuhu jõudsin ülikriitilises seisundis. Nüüd tagantjärele epikriisi lugedes selgub, et minu kopsud olid selleks hetkeks praktiliselt 100% ulatuses hävinenud.“

Aare oli koomas kokku neli päeva ning sõltus täielikult hapnikravist. Lisaks selgub epikriisist, et Põhja-Eesti

Regionaalhaiglas loputati mehe bronhe korduvalt ning kopsukahjustused olid selleks momendiks väga ulatuslikud. „See tähendab, et mulle jooksis peale ainult puhas hapnik, et natukenegi endaga toime tulla. Pärast ärkamist viibisin Tallinnas veel kolm päeva ning seejärel saadeti mind tagasi Rakveresse. Kogu selle aja olin piltlikult öeldes torusid täis topitud ning vuntsid (ehk hingamissond) olid mul ees pea terve haiglates veedetud aja. Ütlen ausalt, surm ei tundugi nii hull kui see lõputu lämbumise tunne,“ tõdes Aare.

Pärast Rakveresse jõudmist hakkas mehel tööle üks väike kopsusagar, mis aitas organismi toimetada juba pisut rohkem hapnikku. Hapnikusõltuvusest sai mees lahti umbes nädal pärast Rakvere haiglasse jõudmist ning üsna pea lubati Aare arstide kokkuleppel kodusele ravile. „8. märtsiks olin kodus, kuid tõsine hapnikupuudus kestis veel ligemale kuu.“

Sealt edasi algas järjepidev taastumise etapp ning järk-järgult hakkas Aare tegema lihtsamaid koduseid toimetusi. „Muidugi toidu valmistamisest ei saa siin väga rääkida, sest pärast koomas olekut kadusid mul lõhna- ja maitsetajud. Ainuke, mida ma selle poolelise kuu jooksul sõin, oli soolaheeringas, must leib ja hapukoor. Muid maitseid ma ei tundnud, sama ka lõhnade kohta,“ rääkis ta. Tööl hakkas mees käima aprilli keskel ning seda lihtsalt selleks, et ennast liikuma saada.

Kõigele sellele tagasi vaadates tõdeb Aare, et ta tajus olukorda tunduvalt teistmoodi, kui seda tajuks üks tavaline grippi

haigestunud inimene – nagu jutu alguses mainitud, on Aarel varasem staaž kiirabi töös. „Olen oma töö jooksul näinud nii mõndagi ja selles mõttes olen karastunud. Hirmu ma ei tundnud, enesetunne oli lihtsalt väga sant. Ei saa päris seda öelda, et oleksin elanud päev korraga, aga televiisoris said saated otsa küll.“

Taastumise alguses esinesid mehel ka lihasvalud, mis olid tõenäoliselt tingitud suurest hapnikupuudusest. Lisaks võttis Aare Põhja-Eesti Regionaalhaiglas „puhates“ päevas alla keskmiselt poolteist kilo ning kogu haiglates veedetud aja jooksul kokku üle kümne kilo. Nüüd aastaid hiljem tunneb Aare ennast tervena, kuid seda suuresti tänu Rakvere haigla ja PERH-i intensiivravi osakondadele ja seal töötavatele arstidele. „Rakveres võeti vastu otsus mind kiiresti ära torutada ning Tallinnas suudeti taastada mu surnud kopsud. Kopsud on tänaseks taastunud, kopsupildid on normaalsed ning olen korduvalt käinud ka spirograafias. Aga võhma on küll vähem. Näiteks füüsilist tööd tehes saab vähem kiiresti otsa ning tekib õhupuuduse tunne,“ rääkis ta.

Kui vähene vähem kõrvale jätta, pole taastumise osas olnud seni õnneks ühtki tagasilööki. Küsimusele, kas rasket haigust oleks saanud kuidagi ära hoida, pole Aare hinnangul selget vastust. „Mõnel aastal vaksineerisin ennast, mõnel aastal jällegi mitte. Peale rasket põdemist olen aga number üks vaksineerija. Õppetund on olemas ning elav õppematerjal räägib teiega siin ja praegu.“

2022. aastal on tasuta gripivaktsiin kättesaadav üld- ja erihoolekande (ööpäevaringse ja kogukonnas elamise) teenusel olevatele inimestele, kõigile üle 60-aastastele, rasedatele, kuni 7-aastastele lastele ning gripi riskirühma kuuluvatele alaealistele. Tasuta saab vaksineerida perearsti juures või apteegis. Apteekides toimub vaksineerimine läbi Tervisekassa lepingupartnerite. Täpsema info apteegis vaksineerimise kohta leiab aadressilt: www.vaksineeriapteegis.ee/gripp.

Rohkem informatsiooni gripi ja vaksineerimise kohta on leitav siin: <https://ta.vaksineeri.ee/et/haigused-ja-vaktsiinid/haigused/gripp>.

Kuidas leiab Päästeamet Lõuna-Eesti tuleohtlikud kodud, mis võivad iga hetk süttida

Juba alates 2006. aastast on Päästeameti ennetustöö mahukas tööriistakastis koduomanike nõustamine. Elanikele ohutusalase nõu andmiseks käivad päästetöötajad koos vabatahtlikega Eestis aastas läbi ligi 20 000 kodu, neist üle 5000 Lõuna-Eesti kuues maakonnas. Koos elanikega vaadatakse üle kütteseadmete ning elektrisüsteemi olukord, andurite olemasolu ja töökorras olek ning kas kodu kõrval oleva veekogu äär on turvaline. Lisaks selgitatakse kriisivarude ja hädaolukorraks valmistumise vajalikkust. Nõustamise järel ei ole vaja karta trahvi ega ettekirjutust, koos omavalitsusega püüame hoopis ohtude kõrvaldamiseks lahendusi leida. Meil on üksjagu abinõusid, millega tuleohtlike kodude olukorda parandada.

Kui 2015. aastal käisid päästjad Eestis kustutamas 802 eluhoonet, siis eelmisel aastal oli eluhoonetulekahjusid 584. Sel aastal on põlenud alla 500 eluhoone. Need positiivsed trendid võivad paraku muutuda negatiivses suunas, mida ennustab kodunõustamistel avastatud tuleohtlike kodude suur hulk.

Kahe viimase aastaga on päästjad Lõuna regioonis sattunud umbes tuhandesse vähemal või suuremal määral tuleohtlikku kodusse. Hooldamata küttesüsteeme avastati ligi 300 kodus, ohtlikke küttesüsteeme ligi 700 kodus, vananenud, katkisi või ülekoormatud pikendusjuhtmeid 60 kodus, kütteseadme koldesuu esinev kaitseplekk oli puudu 130 kodus; ohtlikku tuhakäitlust oli 60

kodus; toas suitsetati 400 kodus. Väga sageli puudusid suitsu- ja vinguandurid.

Kehvema toimetulekuga elanikud ei ole niigi võimelised tuleohutusse palju raha panema, majandussurutise ning küttehinna tõusu tõttu hoitakse ohutuse arvelt kokku veelgi enam. Võimalik, et rohkem hakatakse kütma ebakvaliteetse küttematerjaliga, mis omakorda kütteseadmeid lõhub. Seda on juba märganud Poolas, kus õhusaastenaütajad ahjuküttega piirkondades sel aastal halvenesid. See kõik tähendab tuleohtlike kodude hulga suurenemist.

Nõustame, aga kuidas edasi? Kodud tuleohutuks

Tõsiasi on, et põlengute tagajärjel kannatab ja tulekahjudes hukkub rohkem inimesi kehvema toimetulekuga rahva-killust. 2018. aastal alanud Päästeameti ja kohalike omavalitsuste ühise projekti „Kodud tuleohutuks“ eesmärk on parandada tuleohutust just seal, kus elavad toimetulekuraskustes lasterikkad pered, üksi elavad eakad või puuetega inimesed. Projekti algusest kuni selle aasta lõpuni on abi saanud ligi 600 Lõuna-Eesti koduomanikku. Neile ehitati uusi või parandati vanu ahje, pliite korstnaid ning elektrisüsteeme. Erivahenditena soetati vaegkuuljatele tulekahju avastamise seadmeid ja anti suitsetajatele tulekindlaid voodiriideid.

Riik on pannud viie aastaga Lõuna regioonis projekti üle ühe miljoni ning omavalitsused veel üle poole miljoni euro. Sel aastal on Lõuna-Eesti omavalitsused andnud projekti jaoks raha Päästeametiga võrdses mahus: mõlemad osapooled suurusjärgus 120 000 eurot.

Projektiga seotud asjaajamine ja tööde tellimine on kogu aeg olnud kohalike omavalitsuste õlgadel. 2023. aastal on riik projekti jätkamiseks eraldanud ühe miljoni, millest Lõuna-Eestile 318 000 eurot. Juba praegu koostame omavalitsuste sotsiaalvaldkonna töötajatega ülevaadet, millistes Lõuna-Eesti kodudes ja mida tuleval aastal ära teha. Loodetavasti saame tuleohutumaks muuta vähemalt paarsada kodu.

Pliit ja korsten enne ja pärast projekti abil renoveerimist. Fotod: Päästeamet

Lõuna-Eesti korstnapühkimise eriprojekt

Kodunõustamistel avastatud hooldamata kütteseadmetega kodudest valisime sügisel välja 35, kus pakkuda tuge, et tegemata tööd kutselise korstnapühkija poolt tehtud saaks. Mõnel pool olid väidetavalt puhastustööd juba ise ära tehtud, kuid korstnapühkija ülesanne on hoolduse kõrval anda hinnang küttesüsteemi korrasolekule, mida tava-inimene enamasti ise teha ei oska.

Kui nende 35 kodu kohta saame korstnapühkijalt info küttesüsteemi kehva olukorra kohta, siis võib see olla sissejuhatuseks kodu suunamisel projekti „Kodud tuleohutuks“. Lõuna päästeskus on kavas korstnapühkimisel abi anda ka järgmisel aastal.

Kodu tuleohutuse tagamise lisalahendusi

Tulekahju riski vähendamiseks või varajaseks avastamiseks on olemas mitmeid vahendeid, mida hädas koduomanikele tutvustame ja pakume. Näiteks on olemas elektrooniline pliidiavalvur, mis jälgib elektripliidi kohale paigaldatud anduriga

pliidi temperatuuri ja sisselülitamise aega ning oskab tuleohu korral pliidi välja lülitada. Kohtadesse, kus tulekahju oht tuleneb ohtrast alkoholi tarvitamisest koos suitsetamisega, saab riskikäitujaid häiriva suitsanduri asemel paigaldada temperatuuriandureid, mis annavad häiret temperatuuri järsul tõusul.

Paljudele abivajajatele oleme hankinud tuhaämbreid ning küttekoldeesiseid plekke. Lisaks on päästjad välja vahetanud katkiseid pikendusjuhtmeid, mille asemele on antud rikkevoolukaitsmega pikendusjuhtmeid. Endiselt on päästjate tööriistakastis suitsu- ja vingugaasiandurid, mida tuleohutlikesse kodudesse paigaldatakse. Praegu on Päästeametil koostöös TalTechiga (Tallinna Tehnikaülikool) arendamisel nutikad andurid, mis sobivad tuleohutliku käitumisega inimeste kodudesse ja suudavad eristada näiteks sigareti- ja tulekahjusuitsu.

Kodunõustamine igapähele

Kodu ohutumaks muutmiseks abi saamine eeldab kindlasti kodunõustamist päästjalt, kes saavad tuleohte ning abivajadust kohapeal hinnata. Aitame nõu ja jõuga kõiki koduomanikke, kes ise ennast

aidata tahavad ja kelle muredest me teada saame. Selleks julgustame iseendale, oma lähedasele või mõnele teisele murega üksi jäänud inimesele kodunõustamist tellima. Selleks tuleb helistada riigiinfo telefonile 1247 või kirjutada Päästeameti e-posti aadressile rescue@rescue.ee.

Mõnikord võivad päästjad ka juhuslikult kellegi ukse taha sattuda. Neid ei tasu peljata, vaid julgelt tuppa lasta. Oma ala parimate spetsialistide eesmärk on üksnes nõu anda ja võimalusel abi osutada. Miks? Sest me hoolime!

Arvi Uustalu
Päästeameti Lõuna päästkeskuse
ennetusbüroo juhataja

Maakonnad saavad arengustrateegiate elluviimiseks üle 7 miljoni euro

Riigihalduse minister Riina Solman kinnitas maakondade arengustrateegiate elluviimise toetuse 2023. aasta taotlusvooru suuruseks 7,12 miljonit eurot. Toetust saab hakata Riigi Tugiteenuste Keskusest taotlema alates detsembri keskpaigast.

Toetuse andmisega soovib riik kaasa aidata maakondade majanduskasvule ja parandada heaks elukvaliteediks vajalike teenuste kättesaadavust. „Omaavalitsused saavad seda tagada läbimõeldud ja hästi planeeritud arengustrateegiatega, mille ellu viimist me selle rahaga toetame,“ selgitas Solman.

Meetmest on abikõlblikud maakonna arengustrateegia tegevuskavas toodud

projektid. Näiteks oleks võimalik toetada maakonna noorsootöötajate võrgustiku arendamist ja täiendõpet, maakonna kultuuriasutuste kohandamist kuulmispuudega inimestele, naiste ettevõtlikkuse edendamist ja uute investeeringute kaasamist maakonda. Aga ka ettevõtlus- ja keskkonnanalase teadlikkuse tõstmist ja inimeste oskuste parendamist, ettevõtete lisandväärtuse ja teadusmahukuse kasvu ning palju muud.

Taotlejaks võib olla maakonna arengustrateegia tegevuskavas kokkulepitud tegevuse eestvedaja – kohaliku omavalitsuse üksus, MTÜ, sihtasutus, äriühing, riigiasutus, avalik-õiguslik ülikool. Minimaalne toetuse suurus on 30 000 eurot (põhivarainvesteeringute projektide puhul 50 000 eurot). Maksimaalne toetuse määr on 75%. Riigiabi projektide puhul järgitakse täiendavalt riigiabi reegleid.

Maakonna tasandil valitud projektide rahastamise ettepaneku esitab maakondlik arendusorganisatsioon kinnitamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele (RTK). Nõuetele vastavad projektid kinnitab RTK hindamiskomisjoni ettepanekul taotlemisõigusega projektide nimekirja.

Järgmise, 2023. aasta maakondlike arengustrateegiate taotlusvoor on Riigi Tugiteenuste Keskusel (RTK) kavas avada 15. detsembril 2022 ning hoida seda avatuna traditsioonilise kahe kuu jooksul (s.t kuni 15. veebruar 2023). Taotlusvooru väljakuulutamistest teavitab maakondlikke arendusorganisatsioone RTK. Arendusorganisatsioonid saavad oma maakonna ettepanekuid esitada RTK-le viimase kehtestatud vormil ja viisil.

Kady-Ann Sutt
Rahandusministeerium

Tartumaa taidlejate päev

Tartumaa taidlejate päev toimus tänavu juba 15. korda. Tegemist on ühe olulisema sündmusega Tartumaa isetegevuskollektiividele. Seetõttu on alati osalejate hulk suur. 12. novembril teoks saanud meeleolukal peol astusid üles naisrühm HERMES, segarühm KUSTA, segarahvatantsurühm VIKERKAAR, tantsurühm HOBI, naisrahatantsurühm HERMINE, memmede rahvatantusrühm LINDA, mustlastantsurühm, Alatskivi naisansambel ALPATA, tantsurühm TAA-RA ning kapell LUSTRE ja rahvatantsurühm TRAMBALI Luunjast. Esinejad juhatasid sisse ja peo tõmbasid käima Mafalda ja Loreida ning tantsuks mängis ansambel Vanad Sõbrad. Suur tänu peo peakorraldajale Tarmo Lillole ning kõigile osalejatele!

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus

Tartumaa taidlejate päeval sai näha erinevate rahvaste tantse

Mafalda ja Loreida tõmbavad käima iga peo

Luunjat esindasid Tartumaa Taidlejate päeval Trambali, Lustre ning pisut ka Mafalda ja Loreida. Pildil segarühm Trambali tantsuhoos

Kapell Lustre koondab endas nii Luunja kui Kastre valla rahvamuusikuid. Fotod: Tiit Hellenurm

Pianist Matti Reimann peale oma kontserti kultuurimaja laval

II advendil töid jõulutunnet luunjakate südamesse imeilusa kontserdiga Nele-Liis Vaiksoo ja Olav Ehala

Vallavanem Aare Anderson ja Tartu Maarja kiriku õpetaja Timo Švedko advendiaega alustamas

I advendil süttisid Kavastus jõulutuled. Fotod: Tiit Hellenurm

DETSEMBER

14.12 Valla laste jõulupidu (4–10-aastased, kes ei käi valla lasteaedades ega koolides) 17.00

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus
Viljandi Laste ja Noorteteatri Reky etendus „Nuusikhiirte jõulud“. Kohal päevapiltnik
Info Kairit Pahk 5660 8847 ja Kadi Kalmus 5309 3670

15.12 Beebide lusikapidu 10.00

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus
Kutsetega. Info Ruth Teino 553 6798

15.12 Valla koduste 1–4-aastaste laste jõulupidu 11.00

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus
Lapsi rõõmustavad jõuluvana Jolle ja jõulumoor Asti.
Kohal päevapiltnik.
Info Ruth Teino 553 6798 ja Kadi Kalmus 53093670

15.12 Luunja valla eakate jõulupidu 17.00

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus
Esinevad ansambel Mesipuu ja rahvatantsurühm Klopandi. Kaetud on peolaud.
Registreerimine ja info Kairit Pahk 5660 8847 ja Kadi Kalmus 5309 3670

17.12 Vallarahva aastalõpupidu 19.00

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus
Info 5309 3670

20.12 Noortekeskuste jõulupidu 18.00

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus
Põnev esineja, mängud, laual head-paremat jms.
11–15-aastastel noortel, kes ei käi Luunja Keskkoolis, on võimalus kätte saada oma kommpakk.
Info Hanna-Roosi Karro 5648 9138

JAANUAR

02.–06.01 Koolivaheaja programm

Luunjas ja Kavastus. Jälgi reklaami!
Info Hanna-Roosi Karro 5648 9138

04.01 Koolivaheaja film „Erik Kivisüda“ 14.00

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus
Tasuta. Info 5309 3670

13.01 Film „Kuulsuse narrid“ 18.00

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus
Pilet 5/4 eurot. Info 5309 3670

KAS TEADSID, ET SIND OOTAB

UUS NOORTEKAS LOHKVAS

TEISIPÄEVAST REEDENI
15.00-19.30

Lohkva Kogukonnakeskuses Varakas teisel korrusel ootab sind hubane noortekas, kus saab mõnusalt aega veeta, üheskoos meisterdada, kokata ning veel palju põnevat teha!

Vaata meie Instagrami ja Facebooki:

LOHKVANOORTEKAS

MEELERAHUFONDI KOGUMISE TÖÖTUBA

KOKKU TOIMUB 6 TÖÖTUBA

Teemad:

- TULUD-KULUD
- EESMÄRKIDE SEADMINE
- SÄÄSTMINE
- LISARAHHA TEENIMINE

OMA EESMÄRGI SAAVUTAMISEKS TEEME TOETAVA "MASTERMIND GRUPI" EHK TUGIGRUPI.

ESIMENE KOHTUMINE
18.01.2023 KELL 18.00
LOHKVA KOGUKONNASEKSKUSES VARAKAS

GRUPIS OSALEJATE ARV ON PIIRATUD!

REGISTREERIMINE:
meelerahufond@gmail.com
Lisainfo: 522 7457

MTÜ LOHKVA KÜLASELTS

20. DETSEMBER 2022
KELL 14.00-17.00

LUUNJA KULTUURI- JA VABAAJAKESKUSES

NOORTEKESKUSE JÕULUPIIDU

PEOL SAAVAD OMA JÕULUPAKI KA NEED 11-16 AASTASED LUUNJA VALLA NOORED, KES EI KÄI LUUNJA KESKKOOLIS

JÕULULAULUDE KARAOKE

MEISTERDAMINE

DISKO

MÄNGUD

KÕIGILE REGISTREERUNUTELE KINGITUSED!

PIPARKOOKIDE KAUNISTAMINE

JÕULUVANA

REGISTREERI SIINI

LUUNJA KULTUURI- JA VABAAJAKESKUS

Õnnitleme vastseid vanemaid!

ARIANNA JÄNES	05.11.2022
HERTA MÄLL	06.11.2022
ASTON PAULJUKAITIS	13.11.2022
NORA KOITMÄE	18.11.2022
KAUR MARKUS MÖLDER	23.11.2022
AMELIA STANKUS	27.11.2022
JETE AASMÄE	28.11.2022

Soovin osta maja, majaosa või korterit.
Kõik pakkumised oodatud! 5300 3330

Likvideerin ummistusi 24/7

Kaameraga torude läbivaatus
(lõõrid, korstnad, torud jm – kuni 30m)

FIE Raivo Kägo, telefon 521 4808

 NutiPartner • www.sisnok.eu • nutipartner@sisnok.eu • +37251992233

NÖRKVOOLUTÖÖD - NUTISEADMETE PARANDUS - IT TEENUSED

*Õnnitleme
detsembrikuu
sünnipäevalapsi!*

*Luunja vallavolikogu ja
vallavalitsus*

Mesi otse mesinikult!
7eur/kg

Tartus ja lähiumbruses toon koju.

Marek Kutsar
Mareki Talu, Tila küla
Tartu vald, 60532 Tartumaa
+372 56619306
marek.kutsar@mail.ee

MÜÜA METT

- Klaaspurk 700 g
- Plastikämber 1 kg

Kreemjas mesi

- Klaaspurk 700 g

Võtke meiega ühendust:
www.facebook.com/mesilepa
Tel +372 5384 0097

Mesi on pärit Luunja vallast!

Tartu ja Luunja piires kohale-
toimetamine tasuta ning vajadusel
saadame pakiautomaadiga.

Suu magusaks!

Mälestame

EVA RAAL

11.10.1942–10.11.2022

AITA ROOSIPUU

13.07.1938–16.11.2022

ILME SCHMIDT

01.12.1940–25.11.2022

JAAN JÕEPERA

03.02.1946–26.11.2022

ARMILDE KORBERG

30.08.1927–29.11.2022

VEERA KÜLASEPP

04.03.1934–30.11.2022

Kodu Uudised

Väljaandja Luunja Vallavalitsus
Vastutav toimetaja Ketlin Alaväli
Keeletoimetaja Reet Tens
Tehniline teostus Eesti Ülikoolide Kirjastus

Luunja Vallavalitsuse
ametlikud teated ja uudised
Facebook: Luunja vald
Koduleht: luunja.ee
E-post: vald@luunja.ee
Telefon: 741 7319

Kodu Uudiste paberväljaandest loobumiseks anna teada ajaleht@luunja.ee või 741 7390

Kodu Uudised on loetav ka internetis aadressil luunja.ee/kodu-uudised